

Sardinija

Otok neustrašnih Sardov in pestrega ptičjega sveta

// Tanja Šumrada

Površina: 24.000 km²
Površina gorovij: 68 %
Najvišji vrh: Punta La Maromra (1834 m)
Št. prebivalcev: 1.643.100
Št. vrst ptic: 219

Zanimive vrste ptic: rume-nokljuni viharник (*Calonectris diomedea*), sredozemski viharник (*Puffinus yelkouan*), strakoš (*Hydrobates pelagicus*), sredozemski galeb (*Larus audouinii*), črnogoga čigra (*Gelochelidon nilotica*), kragulji orel (*Aquila fasciata*), južna postovka (*Falco naumanni*), afriška kotorna (*Alectoris barbara*), sultanka (*Porphyrio porphyrio*), zlatovranka (*Coracias garrulus*), otoška penica (*Sylvia sarda*), planinska vrana (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*), skalni vrabec (*Petronia petronia*), plotni strnad (*Emberiza cirulus*)

Št. IBA-jev: 24

Zavarovana območja: 3 narodni parki (*Parco Nazionale del Golfo di Orosei e del Gennargentu*, *Parco Nazionale dell' Arcipelago di La Maddalena* in *Parco Nazionale dell' Asinara*), 2 regijska parka in veliko število manjših, večinoma morskih rezervatov (najbolj znan izmed njih je *Riserva Naturale Foresta di Monte Arcosu*)

Zanimive vrste živali: sardinski jelen (*Cervus elaphus corsicanus*), divji prašič (*Sus scropha meridionalis*), muflon (*Ovis musimon*), sardinska kornjača (*Testudo marginata sarda*), želva vrste *Testudo boettgeri*

Sardinija je drugi največji otok v Sredozemlju. Je otok nasprotij. Na eni strani turistična, množično obiskana in industrijska obala ter na drugi ekstenzivna, redko poseljena in odmaknjena notranjost. Prebivalci Sardinije so neposredni potomci plemena Sardov ter imajo svoj jezik, katerega posebnost je, da ni eden od dialektov italijanščine, temveč temelji na latinščini in je zaradi tega priznan kot samostojen jezik. Njegov obstoj najhitreje vidimo v dvojezičnih tablah in v nekoliko nenavadno zvenečem govoru domačinov. Danes imajo Sardinci v okviru Italije svojo notranjo avtonomijo in svoj parlament.

Poleg lepih plaž in turističnih znamenitosti pa ima Sardinija svoj sloves tudi pri ornitologih in ljubiteljih narave. Na otoku najdemo velika območja odmaknjene, ohranjene narave in predvsem številčne, redke vrste ptic. Ker je verjetno najbolj običajen prihod na otok s trajektom iz Italije prek pristanišča Golfo Aranci ali Olbia, si tudi mi najprej pogledimo območja na zahodnem delu otoka in njegovo notranjost.

Notranjost in zahodni del otoka Barbagia in gorski masiv Gennargentu

Notranjost Sardinije je večinoma gorata, čeprav je, če jo primerjamo s sosednjo Korziko, gorovje tukaj nekoliko nižje. V nasprotju z obalo in glavnimi cestami, kjer se tare turistov, ni nič nenavadnega, če pri vožnji po lokalnih cestah v notranjosti, kljub višku turistične sezone, v celem dnevu ne srečate tujca. Tu najdemo gorovje Barbagia, pokrivajoč večji del notranjosti otoka. Od vseh sardinskih pokrajin je prav ta predel najbolj tradicionalen in že v antičnih časih sloveč po nepokorščini domačega prebivalstva zavojevalcem. Tako niti ni presenetljivo, da prav iz tukaj izhaja rimska beseda za barbare, saj si Rimljani tukajšnjih divjih sardskih plemen nikoli niso uspeli povsem pokoriti. Danes se po večinoma ekstenzivni kmetijski krajini in redkih nasadih oljk in trte podijo jate črnih škorcev (*Sturnus unicolor*) in čebelarjev (*Merops apiaster*). Zanimive vrste so tudi rjavoglavi sra-koper (*Lanius senator*), plotni (*Emberiza cirius*) in rumeni strnad (*Emberiza citrinella*) ter zlatovranka (*Coracias garrulus*), ki pa nam je žal ni uspelo videti. V naseljih in okolici lahko opazujemo kmečko (*Hirundo rustica*), mestno (*Delichon urbicum*) in rdečo lastovko (*Cecropis daurica*). Najdemo lahko tudi več vrst penic, najbolj zanimivi sta taščična (*Sylvia cantillans*) in žametna penica (*Sylvia melanocephala*). Prebivalstvo je večinoma revnejše od tistega ob obali, kar lahko vidimo že po njihovih stavbah. Turizma je tu, kot že rečeno, malo, zato se večji del prebivalstva ukvarja s kmetijstvom.

Na zahodnem delu otoka se proti notranjosti razteza obsežen narodni park Parco Nazionale del Golfo di Orosei e del Gennargentu, ki obsega velik del province Nuoro. V osrednjem delu parka se razteza najvišja gorska veriga na Sardiniji Gennargentu. Tu najdemo tudi oba najvišja vrhova – Punta La Marmora (1834 m) in Bruncu Spina (1829 m). Bruncu Spina je sicer tudi edino smučišče na otoku, vendar pa je v zadnjih letih opuščeno. Vrhova sta bližnja soseda, vzpon na oba pa je nezahteven, potrebna je le vzdržljivost in pripravljenost za večurno hojo. Kmetje se tukaj preživljajo predvsem v vzrejo živine – ovac, vendar se tudi tukaj, kot povsod drugod po Evropi, pojavlja problem opuščanja kmetijstva in kulturne krajine. Pokrajino sestavljajo obsežna odprta, travnata in nekoliko nižje zaraščajoča se področja, ki so dom marsikateri zanimivi vrsti ptic. Vrste kot so afriška kotorna (*Alectoris barbara*), smrdokavra (*Upupa epops*), čuk (*Athene noctua*), repaljščica (*Saxicola rubetra*) in veliki strnad (*Miliaria calandra*) so tu nekaj povsem običajnega. Nekoliko višje pa vas bodo pričakali skalni vrabci (*Petronia petronia*), planinske vrane (*Pyrhacorax pyrrhacorax*), slegurji (*Monticola saxatilis*) in puščavci (*Monticola solitarius*). Območje narodnega parka je redko poseljeno, vendar ga ogroža širjenje turističnih središč vzdolž zavarovanega dela obale na območju Golfo di Orosei in v notranjost.

Pogorje Gennargentu je eno izmed treh področij na Sardiniji (poleg tega še pogorji Monte Arcosu in Monte Sette Fratelli), kjer lahko srečate za Sardinijo endemično

1: Na severu lahko vidimo zanimivo, z granitnimi skalami posejano pokrajino.
foto: Tanja Šumrada

2: Hrast plutovec (*Quercus suber*)
foto: Al Vrezec

3: Barvite in s freskami poslikane hiše so značilnost mesteca Fonni.
foto: Tanja Šumrada

4: Kot povsod po Sredozemlju, je tudi tukaj večina plaž preplavaljena s turisti.
foto: Tanja Šumrada

5: Želva vrste *Testudo boettgeri*
foto: Al Vrezec

6: Zvonik cerkve v Oristanu. Na otoško arhitekturo so močno vplivali umetniki iz Pise in Toskane.
foto: Tanja Šumrada

7: Reka Temo je edina plovna reka na Sardiniji in imenitna lokacija za opazovanje ptic.
foto: Tanja Šumrada

8

9

10

8: Prostrana travnata pobočja gorskega masiva Gennargentu
foto: Tanja Šumrada

9: Divje lepa in vetrovna severna obala
foto: Tanja Šumrada

10: Muflona (*Ovis musimon*) so skoraj povsem izlovili, saj so domačini iz njegovih rogov izdelovali ročaje za kakovostne sardinske nože.
foto: Tone Trebar

podvrsto jelena (*Cervus elaphus corsicanus*). Podvrsta, ki je danes pod posebno zaščito Svetovnega sklada za naravo (WWF), je bila v šestdesetih letih prejšnjega stoletja na robu izumrtja. Danes je na dobri poti, saj njihova populacija ponovno šteje že približno 700 osebkov. Vendar pa to ni edini zanimivi sesalec na otoku, ki se lahko pohvali z okrevanjem po svojem skorajšnjem izumrtju. To sta tudi muflon (*Ovis musimon*) in divji prašič (*Sus scropha meridionalis*). Prvega so skoraj povsem izlovili, saj so domačini iz muflonovih rogov izdelovali ročaje za kvalitetne sardinske nože. Muflone tako danes redko vidimo, ohranili so se na odročnih in divjih predelih otoka, kjer se njihovo število ponovno povečuje. Divji prašiči, prav tako ogroženi zaradi lova, pa se dandanes srečujejo s še enim perečim problemom. Izpodrivajo jih namreč umetno vneseni osebki divjega prašiča iz celinske Italije, ki so jih na otok naselili z namenom, da bi ohranili število avtohtonih živali. Žal pa kot posledica tega nastaja križanec med obema podvrstama.

Vzhod otoka

Nižinsko območje okoli mesta Oristano in kolonija beloglavih jastreb (Gyps fulvus) pri Bosi

Po gorati notranjosti nas precej preseneti prihod na vzhodni del otoka v okolici mesta Oristano, saj se tukaj nahajajo obsežne ravnine, ki se raztezajo naprej proti jugu vse do Cagliarija. Raba krajine se seveda temu primerno spremeni in preide v večinoma intenzivno pridelavo, okoli Oristana pa je tudi veliko industrijskih con. Veliko ljudi se ukvarja z ribištvo. Na te ravnice se izliva veliko vodnatih rek, ki izvirajo v notranjosti in skupaj z morjem tvorijo obsežne komplekse slanih, brakičnih in sladkovodnih jezerc, lagun, solin, rečnih izlivov in kanalov. Ta mokrišča so pomembno počivališče za seleče se

jate ptic. Veliko jih tu tudi prezimuje (do 50.000 in več). Plamence (*Phoenicopiterus ruber*) najdemo tu prek celega leta, vidimo jih kako se prehranjujejo v velikih jatah po lagunah. V teh obsežnih vodnatih kompleksih lahko najdemo tudi črmonogo čigro (*Gelochelidon nilotica*), zalivskega galeba (*Larus genei*), vranjeka (*Phalacrocorax aristotelis*) in kormorana (*Phalacrocorax carbo*). Na eni izmed lagun smo imeli priložnost opazovati tudi kraguljega orla (*Aquila fasciata*), ki je na Sardiniji precej pogosta vrsta. Ljubitelji posebnih ornitoloških poslastic pa se lahko odpravijo še na lov za redko močvirsko vrsto ptice – sultanko (*Porphyrio porphyrio*). To fascinantno ptico, ki se sicer redko pokaže in jo je menda najlažje videti zjutraj in v mraku, bomo lahko videli, če jo čakamo ob kakšnem sladkovodnem kanalu, obkroženim s trstičem. V okolici Oristana lahko sultanko opazujemo v katerem od sicer precej neuglednih kanalov pri industrijskem središču Stagno di Santa Giusta, sicer pa se jo da videti tudi v mokrišču Molentargius na jugu.

Na vzhodu otoka je zelo zanimivo tudi obalno območje med mestoma Bosa in Alghero. Gre za klifno in proti notranjosti strmo področje, poraščeno s sredozemskim rastlinstvom – makijo. Tukaj se nahajata edini dve preostali koloniji beloglavih jastreb (Gyps fulvus) na otoku. Večjo kolonijo si lahko od daleč ogledamo nekaj kilometrov po obalni cesti naprej od Bose. Kolonija se nahaja v stenah, ki so vidne s ceste tik ob gostilni »Il Griffone« na desni (gledano iz smeri Bose), kjer je tudi manjša razširitev za parkiranje. Več parkirišč pa je tudi naprej po cesti na sever. Od tu se lahko odpravite na sprehod po makiji. Poleg že omenjenih beloglavih jastreb se da tukaj videti več ujed, ki jim delajo družbo – planinski orel (*Aquila chrysaetos*), rjavi škarnik (*Milvus milvus*), močvirski lunj (*Circus pygargus*), južna postovka (*Falco naumanni*), na-

11

12

13

vadna postovka (*Falco tinnunculus*) in sokol selec (*Falco peregrinus*). Priporočljiv je tudi obisk doline reke Temo, ki je, mimogrede, edina plovna reka na Sardiniji. Tu najdemo otoško (*Sylvia sarda*) in palčjo penico (*Sylvia undata*), pa tudi svilnico (*Cettia cetti*). Posebno v bližini naselij bodite pozorni na vse tri vrste hudournikov, ki jih lahko tu opazimo – planinski (*Tachymarptis melba*), blede (*Apus pallidus*) in »navadni« hudournik (*Apus apus*).

Jug otoka

Mokrišče Molentargius Saline – asociacija na naravnem rezervatu Škocjanski zatok

Na jugu se med glavnim mestom Cagliari in mestom Quatu Sant Elena nahaja še zelo zanimivo mokrišče - Regionalni park Molentargius (Parco naturale regionale Molentargius Saline). Njegova lega dobesedno na »pragu« mesta Cagliari nam lahko da zanimivo asociacijo na slovenski Škocjanski zatok. Park je bil ustanovljen leta 1999, že leta 1977 pa je bil proglašen za Ramsarsko lokaliteto. V času našega obiska je bilo območje zaprto, zato smo se žal morali zadovoljiti samo s »kukanjem« skozi ograjo, vendar pa smo že lahko videli lepe nove opazovalnice, postavljene ob novi učni poti okoli mokrišča. Oktobra letos pa so iz parka sporočili, da je učna pot sedaj odprta (od 8. do 16. ure vsak dan). Ponujajo tudi vodene izlete za skupine približno 10 obiskovalcev, ki pa so seveda plačljivi. Morda velja še upoštevati opozorilo, da je najti vhod v sam park pravzaprav pravi izziv. Svetujem vam, da si že predhodno natisnete natančnejše karte in opis, kako priti do vhoda.

Ornitološko gledano je Molentargius gotovo ena od točk, ki jih je na Sardiniji obvezno treba obiskati. Sestav-

ljata ga dve glavni »jezeri« - brakični Bellarosa Maggiore in sladkovodni Bellarosa Minore. Med njima se nahajajo številna trstišča in sladkovodni bazenčki, kjer se zdržuje tudi relativno številna populacija sultanke iz Afrike. Območje je pomembno tudi kot počivališče za seleče se vrste ptic in kot prezimovališče. Tukaj se redno ustavljajo plevice (*Plegadis falcinellus*), žličarke (*Platalea leucorodia*), reglje (*Anas querquedula*), črni martinci (*Tringa erythropus*) in mnogi drugi pobježniki. V času gnezdenja pa lahko na tem območju najdemo eno najpomembnejših evropskih kolonij zalivskega galeba (*Larus genei*). Poleti lahko opazujete številne čaplje, kot so čopasta čaplja (*Ardeola ralloides*), mala (*Egretta garzetta*) in velika bela čaplja (*Ardea alba*) ter kravja čaplja (*Bubulcus ibis*), ki vzletajo iz trstišč. Tako na tleh kot tudi v zraku pa se jim pridružijo tudi bobnarice (*Botaurus stellaris*), čapljice (*Ixobrychus minutus*) in kvakači (*Nycticorax nycticorax*).

Po zanimivem in z vrstami nedvomno bogatem dnevu v Molentargiusu si vzemite čas in se počasi sprehodite po Stagni di Quartu, danes opuščeni solinah, ki se nahajajo tik ob obali. Tu lahko v barvah zahajajočega sonca opazujete rožnate plamence, ki se v velikih jatah prehranjujejo in čistijo na slanih jezercih, ustvarjajoč prav romantično vzdušje. ●

Priporočena literatura:

- HARDY, P. (2006): Sardinia. – Lonely Planet Publications, Pty Ltd, London. (splošen vodnik po zanimivostih Sardinije z nekaj splošnimi podatki o pticah in naravi)
- http://www.members.tripod.com/kilnsey/birdwatching_in_sardinia/ (tukaj lahko najdete dobre in natančne opise in dostope do zanimivih ornitoloških lokacij po celotnem otoku)
- Uradna spletna stran Regionalnega parka Molentargius Saline: <http://www.apmolentargius.it/>

11: Afriška sultanka (*Porphyrio porphyrio*) je gotovo ena najbolj zanimivih vrst, gnezdečih na Sardiniji. foto: Mark Zekhuis / Saxifraga

12: Park Molentargius leži na samem »pragu« glavnega mesta Cagliari. foto: Tanja Šumrada

13: Plamence (*Phoenicopterus ruber*) vidimo tu prek celega leta, kako se prehranjujejo v velikih jatah po lagunah. foto: Claude Ruchet, <http://www.ruchet.com>